

יראתן לא עשו כמצות פרעה: מלמד שתבען. כי אליהן, משמע על

(שם) ויטן לוח אל
גמור אמר אילן
שן מלמד שחב
האבות
לוח ב' רחמי
העצמין כבון מה
חשבון רבי וכו'
הידידות
מועד לבית (בית)
המקורקע שנות א'
לוח לשון ענין כרטיס
לחריץ חט
דבור המור
שן הוא גזירה
שכל ענין חשד
שם זה אחד
שמושי לשון דבור,
כמו ח' ה'
המחבר ד'
והגמול הקלום (שם)
גזירה במזמור, רבי
כן לוח שם
יהי לו כתוב כאשר
לוח, המפסיד
דבור עליהן,
הנהגה הכלל המפורסם
בפרשת וילא ובראשית
כ"ה מ"ז, שם
לל תאמר דברי
מח' אליהן,
משמש
הדבור ענין דברים
הגמול ענין
לוח חסם, כי כ'
המשמעות
חל, אליהן, כמו שפירש
ר"י בריס ופרשת
ויקרא, ודבר ה' אלי,
שם שם וכל שיהיה
אל שמו, וכן
ח"ל (ומכאן דוקא
וה', צ) בפרשת דבר
פרש' א' כאשר דבר
לוח, לכן גמול
ואמר רבי יוסי דר
הקלל מלמד שפני
לדבר עבירה
תפסד, דבר חל

חידושי הרש"ש ותחין האמהות. נראה לי דמצינן דלת קדשה כדלכתון דלת לרבות ושיין פסחים כב, ב. ולכן נר"ך להגיה פה ותחין את אלו האמהות וכו' [טז] אלא כן אמור לו. ק נר"ך נומר:

=====

באור מהר"פ

[טז] הכי גרסין או אמר לטבן אחר יציאם. שכן דרך הילדים לטבן אמן אחר יציאם, ולא גרסין שתי תיבות בלבד. ותחין אלו האמהות. פירוש, דכיתוב ותחין מוכרח מן תיבות את הילדים, ולא תחין את הילדים מביניו ליה, אלא ותחיה את האמהות, הילדים אלו הילדים. [תולדות נח]:

=====

ענף יוסף

[כ] קשטו עצמן בור הוא בור בני אדם בור. בלתי כותבין כיוון, מפני שהיה להן התגלות לעשות מלות פריעה משני פנים, עס מלך היותן אנוניות ונחמדות. גזירת מלך שלטון, ואם מלך היות הילדים מתגדלים על צעדות שמים, שהיו בעלי ישראל את המילה משמת יוסף דלעיל וסמן י, לכן למדו מוסר ממעשה אברהם, שאף על פי שהיה לו התגלות להמנע בנפשו, אמתות ליה כי צלחן יקרא לך זרע כו', ועס כל זה למה שראה כי רצון יוצרו שיעלו לעולם ראה לקיימה, וכן המילדות חף על פי שהיה להן התגלות מפני גזירת מלך לא עשו, וכן מה שהיו מסייעות לילדים בסיוע מאלף ומעשה חף על פי שאלו היו נמוכים, כל זה למדו ממעשה אברהם שהיה מפרנס חף ערלים להצילם לנפשי השכינה, וכן קראו עמי ישראל אפר יצורו אחר זמן לעבודת ה' ויפה תואר:

=====

קילוס. שכן והילול: הוא שכתוב ותחיינה את הילדים. ולא כתיב ולא המיתו הילדים, שותחין משמע, שהיו מסייעין להחיותן, ומספקות להן מזון: שיצא יפה. כדי שלא יפה ולא זיוק האס: הקלה. חסרון בעלי מומין: תלה. המתן והיה תולה להם את הדין: אלו האמהות. מלת דרש, דלתין וגמין רביון הס ויפה תואר. ושיין פסחים דף כ"ב: [ב] קשטו עצמן בור. דייקו זה מוסר דויתרן המילדות את האלהים מיותר, למימר שקשטו עצמן כו' ויפה תואר: אנו נחיה. כלומר לא נעשה כן אלא נחיה אותם: אם תאמר מילדות הנה. כדמרגמין מילדות חייתה, ופעמים יבא במקרא לשון תרגום, כמו ואתה מרצות קדש ויפה תואר: [טז] ובי מילדת אינה צריכה מילדת אחרת. דכתיב בטרם תבא אליהם המילדת וילדו, דמשמע שאין לריכות כלל למילדות: יהודה בור דכתיב גור אריה לה, והא דלא מייתי הכא אלא קראי דגבי צרכת יעקב, ובגד נמי כתיב כלביא שכן בצרכת משה, י"ל שלא נאמר אלא כלביא ככ"ף הדמיון, מה שאין כן כל הקד דמייניו בלא כ"ף הדמיון [רש"א]:

[שז] והן מחיות. שכל ידי שהיה להן לאכול, היה להן חלב להניק להחיות הילדים: את הקלה. בפירוש תיבת ותחין על מזון או רפואה, אמור החמורה, ותחין ממש ממות לחיים: אלו האמהות. שאחר שכתוב ולא עשו וגו', אס כן מה שכתוב ותחין את הילדים מיותר, דורש ותחין את, לרבות האמהות. או את כמו עס, ששם הילדים החיו האמהות, מדה ט': קשטו עצמן. וזה שהביאו את עצמן לסכנה של מות בעבור יראת אלהים, כמו אברהם באור כשדים ובעקידת יצחק: שאין לנו להאבילן. משל עצמנו אלא גזבות מאחרים כדלעיל:

שהיו עניות והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהם של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן, הוא שכתוב "ותחין את הילדים", דבר אחר, [א, יז] "ותחין את הילדים", יש מהם שראויים לצאת חגרים או סומים או בעלי מומין או לחתוף בו אבר שיצא יפה, ומה היו עושות, עומדות בתפלה ואומרות לפני הקדוש ברוך הוא: אתה יודע שלא קיימנו דבריו של פריעה, דברך אנו מבקשות לקיים, רבון העולם יצא הולד לשלום שלא ימצאו ישראל ידיהם להשיח עלינו לומר: הרי יצאו בעלי מומים שפקשו להרוג אותם, מיד היה הקדוש ברוך הוא שומע קולן ויוצאין שלמים, אמר רבי לוי: הרי אמרת את הקלה, אמור את החמורה, יש מהן שראויין למות בשעת יציאתן או אמן לסכן בם ולמות אחר יציאתן, והיו עומדות בתפלה ואומרות להקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, תלה להם עבשיו ותן להם נפשותיהם שלא יאמרו ישראל הן הרגו אותן, והקדוש ברוך הוא עושה תפלתן, לפיכך "ותחין את הילדים", אלו האמהות, "הילדים ממש", דבר אחר, [א, יז] "ותחין את הילדים", קשטו עצמן למעשה וקנן, זה אברהם, במה שהקדוש ברוך הוא מעיד עליו, (בראשית כב, יב) "בי עתה ידעתי כי ירא אלהים וגו'", אמרו: אברהם אבינו עליו השלום פתח לו פונדק והיה זן את העוברים ואת השבים בני אדם ערלים, ואנו לא דינו שאין לנו להאבילן אלא להרוג אותן, אנו נחיה אותן. ביון שראה פריעה שלא עשו גזירתו שלח וקרא אותן, הדא הוא דכתיב [א, יח] "ויקרא מלך מצרים למילדתו":

טז [א, יט] "בי חיות הנה", אם תאמר מילדות הנה, וכי מילדת אינה צריכה מילדת אחרת לסייעה, אלא כך אמרו לו: באומה זו בחיות השדה נמשלות, שאין צריכות מילדות, יהודה נמשל באריה, דכתיב (בראשית מט, ט) "גור אריה יהודה", דן, (שם שם יז) "יהי דן נחש", (מט, כא) "נפתלי אילה שלחה", (שם שם יד) "יששכר חמר גרם", יוסף, (דברים לג, יז) "בכור שורו",

מתנות כהונה

והיה תולה להם הדין: אנו נחיה. כלומר לא נעשה כן חס ושלוס אלא נחיה אותם:

נחמד למראה

היא בצחינת הוראת חוק הפעולה והפלגת הענין. ולפי שלשון חיות מלאה בשתי הגזרות האלה, רצוני לומר בגזרת הכפולים, ובגזרת נחי למ"ד ה"א, ובגזרת הכפולים מורה על קלות הענין, כמו וארפכשד חי (בראשית י"א), כלומר שלא מת צעת היא, וכן דרשו רז"ל (יומא פ"א, ב) וחי בהם ולא שימות בהם, אבל גזרת נחי למ"ד ה"א היא להפלות ענין, כמו ויקחיה נפשי בגלגל (בראשית י"ב), פירוש שיחיה חיים נעימים, וזה מה שפירש"י שם יתנו לי מהטות, ויגיד עליו רעו למען ייטב לי בעבורך. והנה מלת ותחין היא מגזרת נחי למ"ד ה"א, שאלו היתה מגזרת הכפולים היה ראוי לכתוב וקחיה, לכן פירש שהיו מחיות את בניהן, כלומר כי זולת מה שלא המיתו אותם עוד הכינו להם הכנות נאותות כדי שיחיו חיים נעימים וקל להצין:

אשר הנחלים

קשטו עצמן בור. הוקשה להם, שהלא מדת היראה היא מתכונת הלב נמצאת אחרי ההרגל, היה לו לומר ויהי כי יראו המילדות, דמשמע מסבת שהן ראיא אלהים. ולכן הציירו לנו, כי נכנס עתה בלבם ציור היראה וההתבוננות ממעשי אבותיהם, שהם חיו לכל אדם וזנו ופירנסו, ולכן גם אנחנו נעשה כן: [טז] בחיות השדה. שניתנה בטבען, שאינם

שחשב לבצוע תאוות עמיהן, עם כל זה לא נתחברו עמו ולא עשו כמצותו: הוא שכתוב ותחין. שחפשו כל התחבולות להחיות אותם ולהחיותם: ויוצאין שלמים. כאומר מלבד שלא עשו כדבר פריעה להמיתן, אלא אף גם חיו אותם בתפלתן לגמרי מכל חסרון ומום: שראויין למות. וכאומר מלבד שלא הרגו החיים, אלא אף גם חיו

מסורת המדרש לב. בראשית רבה פרשה ל"ט. שיר השירים רבה פרשה ד'. פתחמה סדר וחי סימן ט"ז. ילקוט וחי רמז קס"א:

=====

אם למקרא

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואיל תעש לו מאומה פי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשבת את בנך את יחידך מנפני: (בראשית כב, יב) גור אריה יהודה מפורש בני עליה פריע רבין פאריה ובלביא מן יקמנו: (בראשית מט, ט) יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארץ תלשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור: (שם שם יז) נפתלי אילה שלחה הנתן אכרי שפר: (שם שם כא) יששכר חמר גרם רבין בין המשפחות: (שם שם יד) בכור שורו תרד לו וקרני ראם קרניו פתח עינים יגה יחיו אפסי ארץ וזם רבבות אפרים וזם אלפי מנשה: (דברים לג, יז)

=====

אחר שבמים שלא פירש שנקראו בשם
נענון לוי גד ואשר, הרי כנסת ישראל
הנה לקמן פרשה כ"ט סימן ט, מביא
דוד. אך כוונת המדרש כאן על סיפא
דקרא מה אמר לביאה בין אריות
רצלה. לביאה על בית דוד, כמו
שכתוב ברישא דקרא נשיא ישראל,
בין אריות רצלה הם שבטי ישראל.
והנה יותר היה לו להמדרש להביא
פסוק מפורש בתורה, (במדבר כג,
כד) הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא.
ועיין בראשית רבה פרשה ל"ט סימן
ד ותמלא נחת: **הדא הוא דרבי**
הן יראת. לקמן פרשה מ סימן א',
וכבר כמאן דאמר לעיל סימן י"ג,
אשה ופתה. ועיין לקמן פרשה מ"ה
סימן ד ביצאורי: (יז) **בתי בהונה**
ולויה. כמו שאמר ספרי בהעלותך
פסוק ויאמר משה לחוצב (פיס' עח),
בתיס אלה איני יודע מה הם, עיין
שם בחזקת אחר, עד זכתה יוכבד
לכהונה ומרים וכו'. וכן דורש גזירה
שה בית אהרן בית דוד: **עוובה זו**
מרים. ממה שכתוב בפסוק השני,
ותמת עוובה ויקח לו כלב את אפרת,
משמע שעוובה היתה אשתו, וכשמתה
לקח את אפרת, ואם כן מהו הוליד,
משמע שהיתה בתו, והם שתי כתובים
המכחישים. גם מה שכתוב ואלה
בניה, אינו מפורש אם בני עוובה ואם
בני יריעות, ולא ניתן דברי הימים
אלא להדרש, כמו שכתוב ויקרא רבה
פרשה א סימן ג, מגילה י"ג (ע"א), על
כן דרש והכריע שעוובה היתה אשתו,
ולא בתו, והוא עוובה אשה: **שנשא**
לשם שומים. להוליד ממנה בנים,
וכמו שפירש רש"י בגמרא (סוטה יב,
א ד"ה לשם שמים) על שדק בביאה
משה ואהרן, ורוב בנים הולכים
אחר אחי האם: **באלו ילדה.**
כמו שכתוב (אסתר ב, טו) לקחה
לו לבת: **פניה דומים ליריעות.**
לשבת, כמו יריעות המשכן מרוקמים
בצבעים יפים, בחרגמן ותולעת שני,
זהם אדומים, ובשש שהוא לבן, שזהו
עיקר היופי כמו שכתוב (שיר השירים
ה, י) זה אדום. ועיין רש"י בגמרא
(סוטה טז ד"ה ליריעות): **ואלה**
בניה ישר ושובב וכו'. וכתוב
אחרי ותלד לו את חור וגו', והם שתי
כתובים המכחישים. והכריע על פי

באור מהרי"פ
זין ובלב **בן**
חצורון (דברי הימים
א ב, יח - יט) וכלל
שבן חצרון הוליד את
עצובה ואשה ואת
רעיות ואלה בניו
אשר ואצב ואחרון
אמת עצובה ויקח לו
נלב את אפרת ותלד
את חור:

לֹא הָיָה לָהֶן. והוּא וַיֵּשֶׁב, שֶׁנֶּתַן הַטֵּבָה בִּלְבוֹ שֶׁלֹא יֵעָשֶׂה לָהֶן מֵאֻמָּה:
וְשָׁכַר הִירָאָה תוֹרָה. הַעֲנִין יְדוּעַ לְמַתְבוֹן, כִּי עֵינֶךָ חָפֵץ הִירָא וְהִאֻמָּה:
 וְאַלֵּהֶיךָ, הוּא רָק לְהַתְדַּבֵּק בּוֹ וּלְהַתְעַנֵּג מִנּוּמֵם הַשְּׁגָתוֹ, שֶׁזֶהוּ אֲמִיתָה
 נְסֻכֹּם אֲצִלוֹ, שֶׁלֶּכֶן אִמְרוּ (אֲבוֹת פ"ד מ"ב) שֶׁשָּׂכַר מִצְוֵה מִצְוָה. וְהִנֵּה
 הַתְּהוֹרָה הַעֲלִינוּהָ שֶׁהִיא טוֹב אֲמִיתִי, אֵינָהּ בַּחוּק הַשְּׁכָל הָאוֹנֶשִׁי לְהִשְׁתֵּי
 עֵשֶׂה, רַק שֶׁכִּי שִׁירָא מֵאֲמִלְהִי, עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֶה־נּוֹתֵן ה' הַכֹּמֶה
 לָלֶבֶת, וְהוּא שֶׁרִי הִירָאָה תוֹרָה, כִּי עֵינֶיךָ הַשְּׁכָר הוּא הַתְּהוֹרָה, וְהִיא
 נִאֲמָצֵעֶת שֶׁעַל יְדֵי זֶה יֵשִׁיג הַתְּהוֹרָה, כִּמוֹ שֶׁכִּינוּ חז"ל (בְּרַכּוֹת ל"ג, ב')

חידושי הרש"ש
לפי שאשחור
בן חצרון היה.
כדכתיב (דברי הימים
א ב, כד) ואשחור חצרון
אביו ותלד לו את
אשחור אביו תקוע:
וצחר בן יצחק
שדיה בר, כן נרץ
לומר, כתיב, וירש
כאלו כתיב בה בחוק
אחיה"ע.

באור מהרז"פ
אלא בונה. פירוש,
בעלה: שישר את
עצמה בו. פירוש,
בעין המרגלים:
ולאשחור וגו'.
(דברי הימים א ב,
ה כ) ולאשחור אביו
תקוע היו שתי נשים
חללה ונערה. ותלד
לו נערה את אחיהם
ואת אשחור אביו
נערה. ובני חללה
נרש ונערה (ווארד קרי)
ואתן וקח הוליד את
עצב ואת הלוצבה
ונשפחות אחרתל בן
הים: שאשחור
בן חצרון היה.
ודברי הימים א ב,
כד) ואחר מות חצרון
בכלל אפרתה ואשת
חצרון אביו ותלד
לו את אשחור אביו
תקוע: שהשחור
פניו בתענית. פירש
רש"י (סוטה יב, א)
זה (שהשחור) כדי
להילל מעלת מרגלים:
בשתי נשים.
כלומר, אחר דאשחור
הוא כלב, ואם כן למה
אמר הכתוב דהיה לו
רק שתי נשים, והלא
היה לו עוד, מרים,
אשת שלשית, לכך
דרכ חללה ונערה,
הם שמות מרים גופא,
על שם המאורע, על
חללה, ונערה:
מחלה, ונערה:
שם. (תולדות נח)
צרת בור. דכיון דזו
נערה וזו חללה, וכבר
כתב בני נערה שם,
אמאי כתיב את אלו
בנים לחללה, ולחשוב
נני גני נערה, ועל כן
דרכ דלחו בנים ממנה
נתיב הכל, אלא כתיב
לרש נערה וכו',
וק' כולם. (מהרש"א)
חידושי אגדות סוטה
דף יב, א: אל, ולכך
כתב ויקח לו כלב
את אפרתה. ונרץ
עין: דוד בן איש
אפרתה. אולי פירוש
ומרים היא אפרת
כדכתיב לעיל. או
על דהחוק שכלב
נקרא אפרת, שנאמר
(דברי הימים א ב,
כד) ואחר מות חצרון
בכלל אפרתה, כן
נמשך בתולדות נח,
וה שנו, והוא כלב
אפרת המזכר בדברי
הימים, ולא מנאלי
עדיין כלב אפרת

בונה. אלו שמות בעלה ופאה ופאה כשאר נשים כשואין
וזנים (רש"י): שיישר עצמו. מלשונות בעטות המרגלים (רש"י):
ששייב עצמו. שהיה מרבה פנים למרגלים שפלתו עמהם, וצדו
אל משה שיצב את עצמו מעלתם הרעה (תולדות נח): שרידה את

"וְאֵלֶּה בְּנֵיהֶּ, אֶל תִּקְרִי בְּנֵיהֶּ" אֶלֶּה
"בִּוְנִיהֶּ", "יִשְׂר" וְהַ כָּלֵב שְׂיִישֵׁר עֲצָמוֹ,
"שׁוֹכֵב" שְׂשִׁיבֵב אֶת עֲצָמוֹ, "וְאֶרְדּוֹן"
שְׂרִידָה אֶת יִצְרוֹ, (שם שם יט) "וְתִמְתֵּ
עֲזוּבָה" מְלִמֵּד שְׁנַחֲלִית וְנִהְגוּ בָּהּ
מִנְהַג מִתָּה, וְגַם כָּלֵב עֲזָבָה, (שם) "וַיִּקַּח
לוֹ כָלֵב אֶת אֶפְרַת", זו מְרִים, לִלְמָה
נִקְרָא שְׂמָה אֶפְרַת, שְׁפָרוּ וְרָבוּ יִשְׂרָאֵל
עַל יְדֵיהֶּ, מִהוּ "וַיִּקַּח לוֹ", שְׂאֶחָר
שְׁנַתְּרַפָּת עֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה לִּיקוּחִין,
הוֹשִׁיבָה בְּאַפְרִיזוֹן בְּרֹב שְׁמִחְתוֹ בָּהּ,
וְכֵן אֶתָּה מוֹצֵא בְּמָקוֹם אַחֵר שְׂקוּרָא
לְמָרִים שְׁנֵי שְׁמוֹת, עַל שֵׁם הַמְּאוּרָע
שְׂאִירָע לָהּ, הִדָּא הוּא דְכָתִיב (שם ד, ה)
"וְלֹאֲשָׁחֹר אָבִי תְקוּעַ הָיוּ שְׁתֵּי נָשִׁים,
חֲלָאָה וְנַעֲרָה", "אֲשָׁחֹר" זֶה כָּלֵב לְפִי
שְׂאֲשָׁחֹר בֶּן חֲצָרוֹן הָיָה, וְלָמָּה נִקְרָא
שְׁמוֹ אֲשָׁחֹר, שֶׁהִשְׁחִירוּ פָּנָיו בְּתַעֲנִיּוֹת,
"אָבִי", שְׁנַעֲשֶׂה לָּהּ בָּאֵב, "תְּקוּעַ",
שְׁתַּקַּע לְבוֹ לְאָבִיו שְׁבַשְׁמִים, "הָיוּ שְׁתֵּי
נָשִׁים", בְּשְׁתֵּי נָשִׁים, "חֲלָאָה וְנַעֲרָה",
לֹא חֲלָאָה וְנַעֲרָה הָיוּ, אֶלֶּא מָרִים
הָיָה, וְלָמָּה נִקְרָאת חֲלָאָה וְנַעֲרָה,
שְׁחֲלָתָה וְנַעֲרָה מִחֲלָיָה וְהַחֲזִירָה
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַעֲרוֹתָה, (שם שם ו)
"וְתִלְדָּ לוֹ נַעֲרָה", לְאַחֵר שְׁנַתְּרַפָּאָה
יִלְדָּה לוֹ בָּנִים, (שם) "אֶת אֶחָם וְאֶת
חָפְרָה", (שם שם ו) "וּבְנֵי חֲלָאָה צָרָה
וַיִּצְחָר וְאֶתְנָן", "צָרָה" שְׁנַעֲשִׂית צָרָה
לְחִבְרוֹתֶיהָ, "צָרָה" שְׁהָיוּ פָּנֶיהָ דּוֹמִין
לְצָהָרִים, "וְאֶתְנָן" שֶׁכָּל הָרֹאָה אוֹתָהּ
מוֹלִיךְ אֶתְנָן לְאַשְׁתּוֹ, וְלִכְךָ בְּתִיב (שם ב, יט)
"וַיִּקַּח לוֹ כָלֵב אֶת אֶפְרַת וְתִלְדָּ לוֹ אֶת
חֹר", וּמִנֵּיין שְׁדוֹד בָּא מִמָּרִים, דְּכָתִיב
(שְׁמוּאֵל א, יב) "וַיְדוֹד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי הָיָה
מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה", וְכֵן אֶתָּה מוֹצֵא
שְׁכָתוֹב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרֵי הַיָּמִים א, ד, ז-ח)
"וּבְנֵי חֲלָאָה וְגו' "וְקוֹץ הוֹלִיד אֶת עֲנוּב",

מתנות בהונה

נעשה לה באבא. גרסינן. ופירושן שטרס כפראות כאל לבתו: שתקע גרסינן: לחברותיה גרסינן:
ולכך כתיב בו. כלומר והיא היא עוזבה הנזכרת בראש העניין:

אשר הנחלים

על מרים שתתרפא, ונעשה לה קאב הכואב על בניו מאד, ועל ידי זה
תקע לבו בתפלה לה' מאד, ולכן היו לו כשתי נשים, כי נחשב כאלו
הראשונה איננה רק שנתחדשה אחר כך, מפני שהיתה בריה חדשה

פרש"י בסוטה (יב, א): בונה. שהאיש עושה בנין לאשה. וקרא לכלב
בשלשה תוארים, שהיה ישר בדעתו, לא כמרגלים שהוציאו דבה רעה
מפני עקשות דעתם, ואף שהלך עמהם, ושמע דבריהם וצעתם, עם כל

מסורת המדרש
לו. לקמן פמ"א.
תחומות טעם סימן
א:

אם למקרא

ולאשחור אביו תקוע
היו שתי נשים חללה
ונערה: ותלד לו
נערה את אשחור ואת
חפר ואת תימני ואת
האחשחור אלה בני
נערה: ובני חללה
צרת וצחר ואתן:
וקוץ הוליד את
ענוב ואת חלוצבה
ובשפחות אחרתל בן
הים:
(שם דה-ה)

ידוד בן איש אפרתי
היה מבית לחם
יהודה וישמו"ש וזו
שבתה בנים וקאיש
בימי שואל וכן בא
באנשים:
(שמואל א זיב)

ידי משה

(ויז) שכל הרואה
אותה מוליך אתן
לאשחור. וקשה, והא
בגמרא דתמורה
(עו, א) איתא שהיה
נקראת בעסה על
שם שכל הרואה אותה
היה כועס על אשתו,
מפי הגאון מהרש"ק.
אך ראיתי ברש"י
במסכת סוטה יב,
(א) שפירש מוליך אתן
מפני תאוה נשים. ועל
ידי זה מיושב הקושיא
הנ"ל ונראה לי שהיה
קשה לרש"י גם כן
קושיא זו, כן י"ש ליישב
על פי דוחק, ולא
שמעתי פירוש אחר
על קושיא זו:

על קושיא זו:

מדה כ' וממעל, אל תקרי בניה אלא בניה, וכמו שאמרו חז"ל
(זכרות סד, א) אל תקרי בניך אלא בוניך, וכמו שאמרו בבראשית
רבה פרשה ע"א סימן ז, ובניהם שלשים ובראשית לב, טז, ובנחיהם,
עין סס. שכל אלו ישר ואובד וכו' שמותיו של בעלה, לרצויה שלקהק
לשם שמים, ולא לשם יופי: שיישר
את עצמו. מעקמומית שכלב
הוא הילר הרע, כמעלות האבות
שנקראו ישרים (עבודה זרה כה,
א): ששייבש את עצמו. ובגמרא
(סוטה סז) הגירסא ששייב ילר,
והכוונה שהיה תמיד לבו נשבר,
וכמו שכתוב הושע ח' ו' כי שצבים
יהיה וגו'. ועיין רש"י בגמרא: ותמת
עזובה. ויקח לו כלב את אפרת,
וסובר שצובה היא מרים ואפרת,
ואיך אמר שמתה: אפרת זו מרים.
פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ה, ולמה
נקרא שמה של מרים אפרת, בת
פלטוני צמ מלכים, עיין שם עור.
וכמו שאמר יקרא רבה פרשה ב
סימן א', עיין שם ויבין כלן: מהו
ויקח. הרי כבר לקחה, כמו שכתוב
בפסוק הקודם הוליד, כדלעיל:
אשחור בן חצרון. כמו שכתוב
בדברי הימים א ב' פסוק כ"ז, ואשת
חצרון אביו ותלד לו את אשחור
אביו תקוע, ורישא דקרא ואחר
מות חצרון שכלב אפרתה, ודרשו
לקמן פרשה מ סימן ד, שאחרי מות
חצרון כל כלב בנו אל אפרת. הרי
שכלב בן חצרון, ולאשחור בן חצרון,
הכל אחד, ועל זה כתוב ולאשחור
אביו תקוע היו שתי נשים, שאפרתה
הנ"ל בפסוק הקודם נחשבת לו לבת
נשים: שנעשה לה באבא. כמו
שכתוב לעיל הוליד את עזובה: ובני
חללה צרת וגו'. שאף צרת חליה
נעשית לרה לחברותיה, מהוד יפיה
כלהריס: צחר בצהריים. שה' וה'
מתחלפין באחיה"ע, גמטריא וענין
תמורת אותיות. ועל פי מדת ממעל
לר כללהריס, ומה הטעם אתן
וכו', וכמו שכתוב לעיל יריעות.
ולכך כתיב ויקח לו כלב את אפרת
זו מרים שנקראת עזובה, יריעות,
חללה, נערה, לרש, לרש, אתן,
אשת כלב שנקרא אשחור, ישר,
שוצב, חרדון, קוץ, וענוב, וכדמפרש
ואזיל עוד כל הפסוקים הסמוכים,
וקוץ הוליד את ענוב ואת הלוצבה
הכל על כלב. ומאחר שהוכיח
שמרים היא אפרתה היתה אשת
כלב בן חצרון, מזה נדע פירוש
הפסוק ויעש להם בתי מלכות,
בית דוד מיהודה, היינו כלב בן
חצרון ממרים:

חידושי הר"ל
ויתן עוז למלכו
וירם קרן וגו' ק'
לרץ לומר:

חידושי הר"ש

בן הרומ. כן ר'ך
לומר כה"ל, וכן לקמן.
ולפי המדרש ה"ל
כל לידעה, המנוחם
היוע, והוא דוד:
אחרת זו מרים
בר. על שם התלמה
כל הנשים אחריה
וגו' אחרת דרש
בשמי ציבור, אחר
על שם אחריה, הל
על שם צמחולות:
ויחן השאילו לי
את בניכם תשעה
חדשים. ובפירש"י
על הסוד (שמות ב,
כ) משמע שלא גזר
אלו על זר אחר וס'
שנולד בו משא, ור'ך
עין דמקראי גופייהו
מוכח לכל הפחות
משנה הגזירה שלא
חדשים ימי ההפנה,
ולפי המדרש דלמעלה
(ספן יג) גזר שמוס'
את זכרד מפני גזירה
זו, והיה אז מוצרית
משנה חדשים, אם
ק על כרחך ממשכה
תשעה חדשים כמו
הוא כן במדרש
שלפניו:

באר מהר"פ
[יח] ולא קבלי.
פירוש, לפי שלא מצינו
רמז צורה שקבלו:

שקצץ עצת מרגלים. שאמר ויהם כלל, שהשתיק את דבריהם
וקצץ אותם: סגל מעשים טובים. וזהו התולדה האמיתית שהוליד
מנפשו מעשים טובים הרבה: צביונו של הקדוש ברוך הוא.
רמזו וחפלו, כמו לעושים לציבור דפרק קמא דמגילה (טו, ז): והצאנה

כל הנשים אחריה בתופים

ובמחולות. דרש אחרת כמו אחר

חיל, ראה לומר משכנה אחריה חיל

נשים מחוללות ומשכחות. ואם תאמר

למה הוא מיהם למרים צמה שלא

אחריה, ולמה חנה מייחסה בלדקת

עלמה, כגון ותקח מרים את הבור

ציה. וכן לומר להגדיל שבה

שהמשיכה אחרי מעשיה הטובים

גם כל הנשים: ומהו ומשפחות.

למה הזכיר כאן שם משפחות יותר

מבאחרים: לפי שזכותה להעמיד

ממנה משפחות. כלומר אף שאין

מייחסין אחר משפחות האם, מכל

מקום לפי שהיתה מרים לדקת, מייחס

הכתוב גם אחריה, כמאמר הכתוב

ודוד בן חיש אפרתי שלא ממנו דוד

כלעיל (תולדות נח): ויתן עוז

למלכו וגו'. וירם קרן משיחו: (יח)

[כב] ויצו פרעה לכל עמו וגו'.

כל הכן הילוד היחורה תשליכוהו:

האסטרולוגין. חושים כסוככים,

והם ידעו רק רמזו, אך הפרטים לא

ידעו ולא יצו: ואין אנו יודעים

אם ישראל הוא או מצרי הוא.

שבתה בת פרעה גידלו, והמגדל את

בן חצירו כאילו ילדו, כמו שאמרו

חכמינו ז"ל (מגלה יג, א), לכן לא

ידעו האסטרולוגים שלא הציו הדבר

על צוריו, סבורים היו שגדל ממש

ממלרים, ולכן בקש פרעה אף

ממלרים שישאלו לו צניהם תשעה

חדשים, פירוש מהיום ועד תשעה

חדשים, בין שנתעברה עכשיו ויולדת

לתשעה, ובין שנתעברה מוקדם

ויולדתו עוד תשעה מספיק: כל בן

של ישראל. אין כתיב, ראה לומר

שהי ליה למימר כל הכן הילוד לישראל

היחורה תשליכוהו, כמו שזה למילדות

בילדן את העבריות וגו', ומדקאמר

כל הכן הילוד סתם, הוא גם על

הגולד ממלרים: ולא רצו לקבל

ממנו. דלא מצינו בשום מקום רמז

כלל שקבלו: למה גזרו להשליכן

ליאור. שאפשר שקלט יפניו צניהם

ויאמרו שהשליכו, ושמה יללו אחרי

השליכתן כענין משא, ולכן טוב היה

לו להרגם בזה"ל ויפה תוארו: והיו

בטוחים. כדלעיל סימן י"א: מה

צורך לפרעה לקיים הנקבות.

וקצץ זה כלל. וקצץ משמע שכבר נזכר למעלה ולא נזכר כלל.
על כן דורש שכבר נזכר בפסוק ולאחור הג"ל, שהוא נקרא קצץ
שקצץ מרגלים. והנה צורה מפורש שני מרגלים היה כלל בן
יפונה. ודעת חז"ל בגמרא (סוטה יא, ז), ומדרש, שכלל בן יפונה

הוא כלל בן חלרון, ונקרא בן יפונה

על שפנה מעלת מרגלים, ולכד כל

השמות שדרש עליו המדרש נקרא

עוד הקצץ גמרא שם. ור"ה פשוטה

לדברי חז"ל, שצוה פרעה של

ולכד בן חלרון בדברי הימים ב',

כתוב שם בפסוק מ"ט, ובה כלל

עכסה, ומפורש ביהושע ט"ו (טו),

ובשופטים א' (יב), שפכסה היתה

בה כלל בן יפונה. וסם בדברי

הימים א' ד' פסוק ט"ו, שמדבר

מכלל בן יפונה לא זכר את צחו

ושמה, הרי שזה אחד, אמת ועכין:

שקצץ [ועצת] מרגלים. אמת

דבריהם, והכריחם בחרכו ליקח

לשכול ענינים, וכמו שאמר במדבר

רבה פרשה י"ד סימן י"ד: שעשה

צביונו. כמו שכתוב (במדבר יד, כד)

וימלא אחרי: אחרת זו מרים. על

פי מדת טמירקון, אחר חל, והח"ס

השני מתחלק ב'ל' צה"ל, ועל פי

גזירה שזה מצינת אחריה: שרימם

הקדוש ברוך הוא. כמו שכתוב

(תהלים פט, לו) ונכסלו כשמש נגד,

וכמו שכתוב (דברי הימים כט, כג)

וישג שלמה על כסא ה', ולעמיד כתיב

(זכריה יב, ח) וצית דוד כאלהים:

ויתן עוז למלכו. ובפירוש דקרא

וירם קרן משיחו. ודרש אחרת

הוא בספרי בהעלותך, ודורש כמה

פסוקים שזה אחד על כלל. וכן כמה

פסוקים שזה אחד על מרים. וכמו

שאמרו מגילה י"ג (ע"ל) כל דברך

אחד הם ואנו יודעים לדורשם: (יח)

אף על עמו גזר. זו גזירה שלישית,

כזכר לעיל בסופן י"ב, ופיין סוטה

י"ב (ע"ל): אלא מדה בנגד מדה.

עין לעיל סימן ט ומה שכתבתי שם:

רואין האסטרולוגין שמושיעין של ישראל על ידי מים ילקח, והיו

סבורין שפמים יטבע, ולא היה אלא על ידי באר מים גזר עליו

גזירת מות, שנאמר (במדבר כ, יב) "יען לא האמנתם בי וגו'", "שירבנן

אמרי: העמיקו עצה שלא יפרע הקדוש ברוך הוא מהן במים,

לפי שהיו יודעין שאין הקדוש ברוך הוא משלם אלא מדה בנגד

מדה, והיו בטוחים שלא יביא מבול לעולם, כך גזרו להטביעם

במים. [א, כב] "וכל הבת תחיון", מה צורך לפרעה לקיים הנקבות,

כאן דכתיב תחיון לשון ציווי, לכן שפיר הוקשה לו מה צורך לפרעה לקיים הנקבות ולנאות עליהם שישתדלו בחיותן, מה שאין כן לעיל כתיב ואם

צת הוא וחיה, ולא תחיון, ודרש המדרש אם חיתה חיתה ולא היה מנחה עליהן כמו כאן:

מתנות בהנהגה

שאלולי בלב. כדאיתא לקמן בפרשת שלח שחגר חרכו כנגד המרגלים ואמר או אהרג או אהרג
אם לא תקחו מפרי הארץ: שרימם הקב"ה גרסינן: [יח] השאילו לי גרסינן:

אשר הנחלים

וסופו בתופים ובמחולות, שזהו לשון חרחל, כי שרשו חור, מפני
שהוא עשוי חורין חורין, חל, מפני שהקול מצהיל בתוכו, ומתחלחל
האוויר בתוכו, על כן משמיע קול: שרימם. שרשו רום. והח"ס אולי
רמז לרבה אצל (יח) דאסטרולוגין. וזהו המדרש, וזהו רמזו

שקצץ עצת מרגלים. שנאמר (במדבר יג, ל) ויהם כלל, שהשתיק את
דבריהם, וקצץ אותם: סגל מעשים טובים. וזהו ההולדה האמיתית,
שהוליד מנפשו מעשים טובים למרבה. או שעל ידי הענינים הרבה חפץ
רוי אדם ללמד לאדם וישראל. מהגזר מרבה. וזהו רמזו, וזהו רמזו

מסורת המדרש
לח. סוטה דף י"א.
המנוחם סדר ויקהל
סימן ד'
לט. סוטה דף י"א.
לקמן פרשה כ"ב שיר
הימים רבה פרשה ב'
פסוק ט"ו. המנוחם
כאן סימן ה'. ילקוט
כאן רמז קס"ב. ילקוט
תהלים רמז תשפ"ו.
ילקוט שיר השירים
רמז תתקפ"ו:

אם למקרא

ותפח מרים תגבירא
אחות אהרן את
התף בגדה ותצאן,
כל תלשים אחריה
בתפס ובמחלות:
(שמות כו:ב)

ה' יתנו קרבו עלי
בשמים ירעם ה'
ד"ו אפסי ארץ ויתן
עו למלכו ויתן קרן
קשיחו:
(שמות א כ:ב)

ויאמר ה' אל משה
ואל אהרן יען
לא האמנתם בי
להקדשני לעיני
בני ישראל לכן לא
הביאו את הקהל
הזה אלי הארץ אשר
נתיתי להם:
(במדבר כ"ב)

ידי משה

[יח] השאילו וכו'.
פירוש, לפי שהאור
היה עבודה זרה של
פרעה, ואמר להם
ששאלו צניהם ליאור,
לאלוה שני, ואלוה שלי
יפרע להם הילדים,
על דרך משל שאמרו
חז"ל (צ"ה טו, ז)
לזו עלי ואני פורע.
ומכיים, ומגרים לא
רצו, לפי שמגרים היו
עובדים לטלה, ופרעה
לכד עבד ליאור, לכן
לא ראו וקל להבין:

שינוי נוסחאות

(יח) זכתה שיעצ
ממנה דוד שרימם
הקב"ה. בספרים
הישנים היה כתוב
"שרומם הקב"ה",
וכן נכון לכאורה ע"פ
דקדוק, אבל מ"כ
הגיה "שרימם", וכן
כתבו בכל הדפוסים
אח"כ: